

Zor Zamanların İnanç Dünyamıza Etkileri

Prof. Dr. Mehmet Görmez
İslâm Düşünce Enstitüsü Başkanı

Zor Zamanların İnanç Dünyamıza Etkileri

Besmele... Hamdele... Salvele...

Sözlerime başlarken hepimizi tekrar saygıyla selamlıyorum. Berat gecemiz mübarek olsun. Bu Gecenin, yaşamakta olduğumuz büyük musibetle yeni bir anlam arayışına giren bütün insanlığa yolunu aydınlatacak bir hidayet, bunalan ruhlarımıza bir şifa, mahzun gönüllerimize huzur ve sakinet, asırların günahlarından beraate vesile olmasını niyaz ediyorum. Bir kez daha Yüce Rabbimden bizleri ve bütün insanlığı maruz kaldığımız her türlü afetten, salgın hastalıktan, korkudan, kaygıdan, endişeden bir an önce kurtarmasını niyaz ediyorum. Hastalanan kardeşlerimize acil şifalar diliyorum. Vefat eden kardeşlerimizin cümlesine Rabbimden rahmet diliyorum. Rabbim yakınlarına, ailelerine sabır, sakinet ve metanet versin. Hassaten bu illetin bertaraf edilmesinde canla başla çalışan sağlık camiasını muhafaza eylemesi için Rabbime niyaz ediyorum.

Aziz Kardeşlerim,

Bu üçüncü dersimizde sizlerden gelen talepler doğrultusunda zor zamanların inanç dünyamıza etkileri üzerinde durmak istiyorum. Bu konuda özellikle gençlerimizin zihninde oluşan önemli soruları olduğunu biliyorum. Çok fazla teferruata girmeden konuyu usûl ve esas açısından ele almak istiyorum.

Değerli Kardeşlerim,

Tarih bize göstermiştir ki bu gibi musibetler, salgın hastalıklar, depremler, kıtlık ve savaşlar birey ve toplumların inanç dünyalarında büyük sarsıntılar meydana getirmiştir. Dinî hayatlarını derinden etkilemiştir. Ancak tarihen sabit olan bir husus daha var ki dinî hayatı sağlam, inanç dünyaları güçlü, ahlaken mazbut toplumlar bu gibi sarsıntılardan en az etkilenmişlerdir.

Bu gibi büyük salgınların tarihine baktığımız zaman bu tür büyük bulaşıcı hastalıkların, tarihin akışını hızlandırdığını müşahade etmekteyiz. Bu tür hâdiseler fikir planında, düşünce sahasında, kültürel alanda geniş çaplı sorgulamalara yol açmış, hatta kadim olanı büyük oranda bitirmiş, yeni doğumları beraberinde getirmiştir. Peygamberimizin veladetinden otuz yıl önce miladi 541 yılında dünyayı saran jüstinyen vebası o zamanın iki büyük imparatorluğu, Roma ve Sasani imparatorluklarını çökme noktasına getirmiş ve İslam fetihlerinin önünü açmıştır. 14. asırda 1.351'de Avrupa'yı saran ve yaşayan nüfusun yüzde kırkının ölümüne yol açan kara veba ise Orta Çağ'ın karanlık dönemlerini kapatmıştır. Sonradan keşfedilen bir mikroskop veya bir aşı,

Kilisenin hastalıklar ile ilgili ürettiği bütün kelamı boşa çıkarmıştır. Onun için yeri gelmişken ifade etmek isterim ki hiç kimse bu konularda ileride aklımızı mahcup edecek şeyleri söylemede acele etmemelidir. Hele hele Allah'ın dini adına konuşurken çok daha dikkatli olmak gerekir diye düşünüyorum.

Sevgili Peygamberimiz, bir buçuk yaşındaki oğlu İbrahim ölünce çok üzülmüştü. Bütün Medine'ye bir hüznün çökmüştü. Aynı gün bir de Güneş tutulmuştu. Sahabe, Güneş'in tutulmasını İbrahim'in ölümüne bağladı ve herkes bu yönde yorum yaptı. Allah Resülü (sav.) ashabını toplayarak bir hutbe irat etti ve şöyle dedi: *إن الشمس و القمر آيتان من آيات الله لا ينخسفان لموت أحد ولا لحياته فإذا رئيتم ذلك فادع الله و كبره و صلوا و تصدقوا* / Güneş ve Ay, Allah'ın iki ayrı ayetidir. Hiç kimsenin ne ölümü ne de hayatı için tutulmazlar. Böyle bir şey gördüğünüzde Allah'a dua ediniz, tekbir getiriniz, namaz kılınız ve sadaka veriniz.

Değerli Kardeşlerim,

Bu gibi zor zamanlarda bilhassa genç beyinler bir sorgulama içine girerler. Bana gelen onlarca sorudan da bu anlaşılmaktadır. Eğer Allah var ise ve Allah mutlak rahmet, mutlak adalet ve mutlak kudret sahibi ise niçin bu kötülüğe izin verir. Her şeyin halıkı o olduğuna göre niçin herkese zarar veren bu virüsü yaratır. Eğer bazıları onu biyolojik bir silah olarak laboratuvar ortamında ürettiyse Allah buna neden izin verir. Dünyada şer, kötülük, elem, hüznün, acı, keder neden var. Masum çocuklar niçin ölür. Bütün dinlerin tarihinde en zor sorular bu gibi zamanlarda sorulmuş ve nice insanlar tatminkâr cevaplarla Hakk'ı ve doğruyu bulurken nice insanlar da inançlarını kaybetmişlerdir. Bununla beraber şer ve kötülük problemini izah edemediği için inancını kaybeden hiç kimse şer ve kötülüğe bir anlam da verememiştir.

Öncelikle gençlerin bu gibi zor sorularını hatta sorgulamalarını son derece tabii insani sorular kabul etmek ve doğru cevaplar vermek için çalışmak bizim vazifemizdir. Gençlerin bu gibi sorularını İbrahimî bir tavır olarak değerlendirmeliyiz. Hz. İbrahim Allah'ın peygamberi ve tevhid ümmetinin öncüsü olduğu hâlde *رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ* / Rabbim, sen ölüleri nasıl diriltiyorsun, diye sordu. Rabbimiz İbrahim'e *أَوَلَمْ تُؤْمِنْ* / İnanmıyor musun, dedi. İbrahim *بَلَىٰ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي* / İnanıyorum, ancak kalbim mutmain olsun diye soruyorum, dedi. (2/Bakara, 260)

Bugünkü gençler de inanıyorum ancak aklım mutmain olsun diye soruyorum, diyorlar. Öyleyse akli ve kalbi mutmain kılacak cevaplar vermemiz lazım. Bugünkü gençlere aklını bir kenara koy gel iman et, diyemezsiniz. Akli da kalbi de tatmin edecek bir iman dili ile konuşmamız gerekir.

Sevgili Gençler,

Öncelikle şunu bilmek gerekir ki: varoluşun gayesi bilinmeden, yaratılışın hikmeti anlaşılmadan, doğru bir âlem tasavvuru ve ahiret inancı olmadan dünyada şer, kötülük, acı, elem ve üzüntünün varlığı izah edilemez.

Yüce Rabbimizin esma-i hüsnası içinde en mühimlerinden biri hakîm sıfatıdır. Yani o, hikmet sahibidir. Varlıkta, yaratılışta ve dinde abes yoktur. Mü'minûn suresi 115. ayette أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ / sizi abes yere yarattığımızı mı zannediyorsunuz? Ve tekrar bize dönmeyeceğinizi mi sanıyorsunuz? Kur'an'da abes üç farklı kelimeyle ifade edilmiştir. Lağv, lehv, sehv; anlamsız, faydasız, gayesiz. Buna göre yaratılışta, varlık âleminde ve dinde anlamsız, faydasız, gayesiz hiçbir şey yoktur.

Öncelikle ifade etmek isterim ki varlık âleminde mutlak kötülük yoktur. Kötülük bizatihi bir varlık değildir. Ve hiçbir kötülük doğrudan Allah'a isnat edilemez. Ancak sonsuz hikmetlerle kötülüğün mahlukat arasında bulunmasına izin verir. Nasıl ki karanlık olmadan aydınlığı anlayamayız. Batıl olmadan hakikati tanıyamayız. Zulüm olmadan adaleti fark edemeyiz. Kötülük olmadan iyiliği idrak edemeyiz. Ancak hiçbir zulmün sebebini, batılın varlığını ve hiçbir kötülüğü Allah'a isnat edemeyiz.

Allah Kur'an'da üç farklı yerde şöyle buyurmuştur: وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا / Rabbin hiç kimseye zulmetmez. (18/Kehf, 49) وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا / Hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilecek değildir. (4/Nisâ, 77) وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ / Rabbin hiçbir kuluna da zulmedecek değildir. (41/Fussilet, 46) Dahası Şûrâ suresi 30. ayette ise وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ / insanın başına gelen her musibetin kendi yapıp ettikleri yüzünden olduğu; ancak Allah'ın birçoğunu bağışladığı buyurulmuştur. (42/Şûrâ, 30)

Sevgili Peygamberimiz de Rabbine şöyle nida etmiştir. لبيك وسعديك والخير كله في يديك والشر ليس إليك / Rabbin sadece sana yöneldim. Bütün hayır ve iyilikler senin elindedir. Şer ve kötülük ise senden değildir, sana izafe edilemez. Bu bakımdan Amentüdeki خيرهُ وشرهُ من الله ifadesi yaratılış bakımındandır. İsnat bakımından değildir.

Eğer yeryüzünde kötülük olmazsa yaratılışın gayesi kaybolur. Allah, iyiliği, adaleti, merhameti yeryüzüne egemen kılmayı; kötülüğü, zulmü, acımasızlığı ortadan kaldırmayı insanın varoluş gayesi olarak zikretmiştir. Hâl böyleyken bizim Allah'a dönüp sen niye kötülüğü yarattın, niçin kötülüğü önlemiyorsun, deme hakkımız olur mu? Dünyada hiç kötülük olmasaydı insana irade ve özgürlük verilmezdi. İnsan iyi olmakla kötü olmak arasında hatta mümin olmakla kafir olmak arasında muhayyer bırakılmazdı.

İnsanın, varlığın ve hayatın yaratılışının hikmeti imtihandır. Bu dünya imtihan dünyasıdır, hesap ve ceza yeri değildir. Şunu da ifade etmek gerekir ki: bu hususta imtihanı kaybetmekten daha tehlikeli olan şey, imtihanda olduğumuzu kabul etmemektir. Allah Mülk suresinde şöyle buyurmaktadır: الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا / Hanginizin davranışça daha iyi olduğunu deneyerek göstermek için ölümü ve hayatı yaratan odur. (67/Mülk, 2)

A'râf suresinde ise şöyle buyrulur: وَبَلَّوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجَعُونَ / Onları grup grup yeryüzüne dağıttık. İçlerinden bazıları iyi kimselerdir, bazıları da böyle değildir. Bu sonuncuları, belki dönüş yaparlar diye, iyi durumlarla da kötü durumlarla da imtihan ettik. (7/A'râf, 168) Enbiyâ suresindeki bir ayette ise şöyle buyurur Yüce Rabbimiz: وَنَبَلُّوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً / Denemek için sizi kötü ve iyi durumlarla imtihan ederiz. Sonunda bize geleceksiniz. (21/Enbiyâ, 35)

Varlık âleminde bize kötü gelen nice şeylerde hayır vardır. Nitekim Rabbimiz Bakara suresinde şöyle buyurur: وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ / Sizin için kötü olduğu hâlde bir şeyden hoşlanmış da olabilirsiniz. (2/Bakara 216)

Kıymetli Kardeşlerim,

Gerek birey olarak gerekse toplum olarak karşı karşıya kaldığımız hastalıkların da bir anlamı, bir gayesi, bir hikmeti ve bir felsefesi vardır. Hastalıklar insanın yaratılış gayesine hizmet ederler. Hastalıklar, yaratılışımızın hikmetini bize hatırlatan birer ilahî ikazlardır. Hastalık olmadan sıhhat, sağlık ve afiyetin kıymetini bilemeyiz. Hayatta korku, kaygı ve endişe olmadan güven, eman ve emniyetin kıymetini bilemeyiz.

Hastalıklar, sadece birer ilahî ikaz değildir. Bazı kulları için rahmettir. Bazı kullarının günahlarına kefarettir. Bazı kullarının ise derecelerini yükseltmek içindir. Bazen insanlığı daha büyük musibetlerden korumak içindir. Bazen kendisini ve Rabbini unutanlara hatırlatmak içindir. Bazen makam-mevki, mal-mülk gibi değer ve kıymet verdiğimiz nice şeyin hiçbir değerinin olmadığını göstermek içindir. Bazen de bir nefes sıhhat gibi değer ve kıymet vermediğimiz nice şeyin ne kadar değerli olduğunu göstermek içindir. Nitekim iki asırdır yaptığı peş peşe devrimlerle tabiatı esir alıp hoyratça talan eden, icat ettiği kimyasal silahlarla dünyayı tehdit eden, yeryüzünü masumlara dar eden, dünyada yaptığı bozgunculuk yetmezmiş gibi uzayda kendine egemenlik arayan insanoğluna küçücük bir virüs ne büyük dersler veriyor.

Aziz Dostlar,

Tarihte olduğu gibi içinden geçtiğimiz bu zor zamanlardan sonra da insanlığın yeni bir anlam arayışına gireceği muhakkaktır. Bugün biz müminler olarak, bu zor zamanları, coronavirüsü, karantinayı hayatımızda bir milada dönüştürebiliriz. Allah Resulü bir hadisinde şöyle buyurur: ان قامت الساعة وفي يد احدكم فسيلة فان استطاع ان لا تقوم حتي يغرسها فليغرسها / Kıyamet kopsa bile sizden birinin elinde bir fidan varsa onu dikmeden mümkün olduğu kadar yerinden kalkmasın. Bugün elimizdeki tüm fidanları dikme günüdür. İhmal ettiğimiz gönüllere merhamet fidanları dikme günüdür.

Sevgili Gençler,

Hayatı tahrip eden üç boşluk var. Boş vakit, boş zihin, boş kalp. Siz bu üç boşluğu doldurursanız kendinizden sonra çok daha güzel bir dünyayı miras olarak bırakırsınız.

Sevgili Gençler,

Hayatımızda hiç boş vakit olmasın. Siz hakikatin yolunda olan gençlersiniz. Hakikatin yolunda olan gençler, hayatını sanal âleme mahkûm etmezler. Zamanı tüketmek, ömrü çürütmek, bir gencin başına gelebilecek en kötü şeylerden birisidir. Genç için tehlikeli ikinci boşluk, zihin boşluğudur. Bu boşluğu dolduracak en değerli şey, ilim, hikmet ve marifettir. Faydalı her bilginin peşinde koşunuz. Boş bırakmamanız gereken üçüncü yer kalptir. Kalbimizi fani sevgilerle doldurmalıyız. Onu Rabbimizin muhabbetiyle dolduralım ve Allah'ın bütün

kullarını sevelim. Varlığa, kâinata rahmet ve muhabbetle bakalım. Şunu da unutmayalım ki kalpleri ancak Allah'ın zikri mutmain kılar.

Sözlerimi Beled suresindeki ikazlarla bitirmek istiyorum. Beled suresinde Kur'an'ın müminlere tavsiyesi her türlü akabeyi yani sarp yokuşları tırmanabilmektir. Bunun yolu öncelikle bizi teslim alan her türlü boyunduruktan kurtulmaktır. Kalpleri ve ruhları işgal eden kibir, kin, nefret gibi her türlü virüsten arınmaktır. Zor, kıtlık gününde sahip olduklarımızı ihtiyaç sahipleriyle paylaşmaktır. Ve birbirimize sabrı, merhameti tavsiye etmektir.

Bu zorlukları aşmak için üç şeyden kurtulmak gerekir: Birincisi fevkinde kudret tanımayan güç tutkusundan kurtulmak gerekir. *أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يُقَدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ* / İnsan, hiçbir kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? ^(90/Beled, 5) İkincisi yığınla servet harcamakla övünen tüketim tutkusundan kurtulmak lazımdır. *يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا* / İnsan, pek çok mal harcadım, diyor. ^(90/Beled, 6) Üçüncüsü kendisini hiç kimsenin görmediğini sanan sorumsuzluk tutkusundan kurtulmak gerekir. *أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَ أَحَدٌ* / İnsan, kendisini kimsenin görmediğini mi sanıyor? ^(90/Beled, 7)

Kıymetli Kardeşlerim,

Sözlerime son verirken Hadîd suresi 16. ayeti zikretmek istiyorum: *أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ* / İman edenlerin kalplerinin yumuşamasının zamanı gelmedi mi? Bu yaşadıklarımızın, yüreğindeki merhametini kaybeden dünyanın evrensel rahmetle buluşmasına vesile olmasını, bu gece hürmetine Yüce Yaratıcımızdan merhamet beratını almamızı nasip etmesini niyaz ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bir kez daha Geceniz mübarek olsun.

Allah'ın rahmeti, bereketi, inayeti üzerimize olsun.

